

Setembre social | Actualitzat el 30/03/2017 a les 08:00

?Les refugiades que no arribaran (per vies legals)

El periodista Joan Mas dona veu des d'Atenes a persones refugiades de diferents nacionalitats que no aconseguen sortir de Grècia cap a una Europa cada vegada més buiqueritzada | El relat hegemònic ha centrat la qüestió de les persones que busquen refugi en l'èxode sirianà, però les desplaçades que s'acumulen a Europa són d'una gran diversitat de llocs que arrossegueu guerres invisibilitzades des de fa temps

Infants refugiades juguen al camp d'Elaionas. Moltes de les persones que hi ha encallades són de nacionalitat afganesa i subsahariana | Joan Mas

Alguns mitjans de comunicació generalistes i el relat hegemònic que perviu a Catalunya han posat el focus de les injustícies que pateix la gent refugiada en les persones que fugen de la guerra de Síria. Tanmateix, entre les més de 60.000 sol·licitants d'asil encallades a Grècia, la comunitat refugiada siriana és la que troba més sortides legals al seu atzucac. En aquest context, quina és la situació de les refugiades d'altres nacionalitats atrapades a terres gregues que també busquen refugi a Europa? En la majoria dels casos, les seves possibilitats d'aconseguir acollida a qualsevol país europeu és reduïda. El seu futur és incert a mitjà termini i es troba sota l'ombra de la deportació.

La Plaça d'Omonoia, al centre d'Atenes, és un calidoscopi de misèries. D'aspecte gris i degradat, es tracta d'un punt neuràlgic de la capital a on es perceben molts dels problemes que pateix la Grècia contemporània. Amb sis carrers principals que desemboquen al seu perímetre, Omonoia forma part d'un ecosistema caòtic: el moviment constant de persones que van amunt i avall i el batibull del trànsit urbà es barregen amb els cartrons de gent sense sostre que demana almoïna i amb la presència de drogadictes que deambulen per la via pública a la caça d'una dosi d'heroïna. Des de l'esclat de la crisi econòmica i la imposició de fortes mesures d'austeritat, l'empobriment de la societat grega es palpa arreu. Al bell mig d'Atenes, l'aparença de moltes persones és d'esgotament i precarietat: passen pel carrer amb desgana i vesteixen roba vella, de teixits gastats. A aquestes altures, una part de la ciutadania hel·lènica ja no té esperances d'obtenir un

futur millor.

A Grècia, les problemàtiques s'acumulen i s'engreixen en una dinàmica de cercle viciós. Els darrers anys, amb l'encallament al país de milers de refugiats, la Plaça d'Omonoia també s'ha convertit en un espai de trobada per a molts sol·licitants d'asil. Sense possibilitats d'arribar al nord d'Europa, la gent refugiada és víctima del procés de burocratització del continent. En la seva ruta de fugida, Grècia només era una parada a mig camí, però el tancament de les fronteres europees va causar que més de 60.000 persones quedessin encallades en condicions deplorables a un país en estat de xoc econòmic. Algunes de les novingudes estan en procés de ser relocalitzades a un altre país membre de la UE a través dels programes de reubicació o de reunificació familiar, però són una minoria. Un any després de l'acord entre la Unió Europea i Turquia, la majoria de refugiades s'han de resignar a demanar asil a l'Estat grec si no volen ser expulsades. No obstant, l'acollida no és per a tothom: segons estableixen els criteris de la UE, els refugiats de nacionalitats com Síria o Eritrea són els únics que accedeixen al dret d'asil després de passar per un procediment burocràtic que va a pas de tortuga i funciona malament.

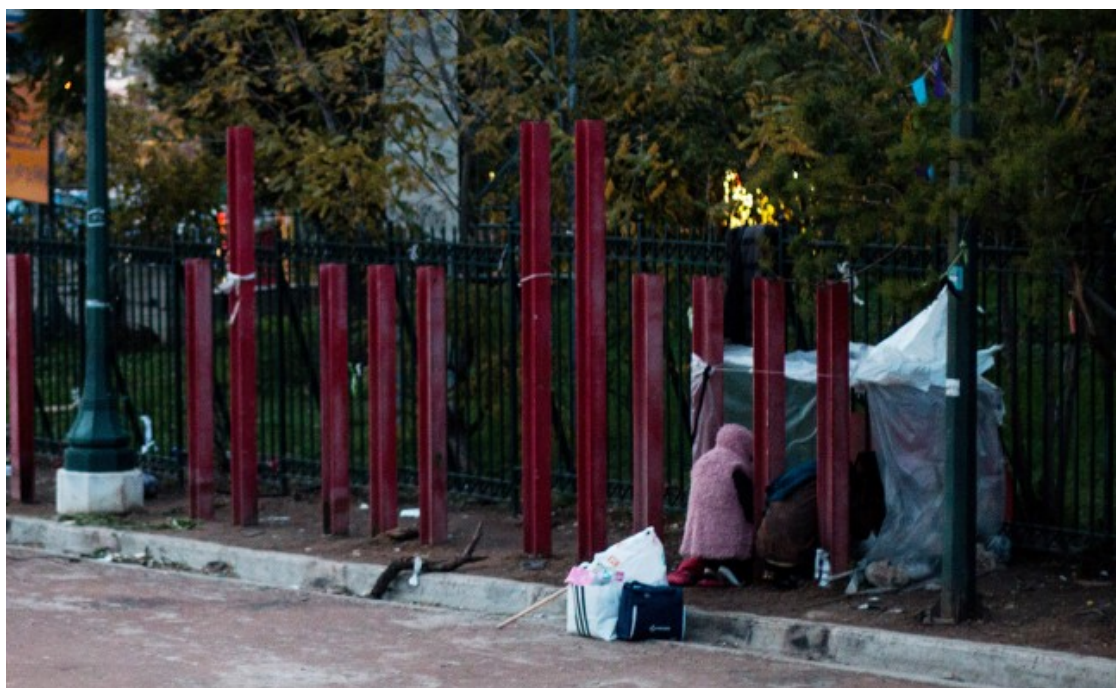
Terrasses a la Plaça d'Omonoia, un dels punts neuràlgics de la ciutat d'Atenes Foto: Haris Maroudas

Els abusos contra les refugiades de Síria, al centre del focus mediàtic, són molts. No obstant, què passa amb la resta de sol·licitants de protecció internacional que també procedeixen de països en conflicte? El relat hegemònic ha centrat la qüestió de les persones que busquen refugi en l'èxode sirian, però les desplaçades que s'acumulen a Europa són d'una gran diversitat de llocs que arrossegueu guerres invisibilitzades des de fa temps. A Catalunya, on les mostres de solidaritat cap a les persones refugiades són notòries, també s'ha caigut al parany del mateix anàlisi. «Gran demostració de força de la ciutadania catalana per acollir refugiats sirians, per fer que casa nostra sigui casa seva», deia un periodista de TV3 en tall de conclusió al Telenotícies després de cobrir el concert del Palau Sant Jordi. Tanmateix, si els refugiats només són sirians, a on queden tots els altres?

Les refugiades d'Afganistan, sota el tel de l'oblit

Cada dia hi ha sol·licitants d'asil d'Afganistan que s'amunteguen sense perspectives de futur a la plaça d'Omonoia d'Atenes. Molts són joves, van arribar sols a Grècia i allà no tenen el suport de ningú. S'ajunten i xerren, a l'espera que algú els hi ofereixi qualsevol feina per treure's les castanyes del foc. La seva situació de vulnerabilitat fa que siguin carn de canó per les màfies que operen sobre el terreny. Els jocs bruts, els negocis tèrbols i els abusos en contra seva són la regla general: hi ha nois que es dediquen al tràfic de drogues, d'altres es prostitueixen. És tot molt visible: se'ls pot veure amagats darrere de quatre matolls a un parc públic del centre d'Atenes. A llarg termini, l'objectiu dels joves és aconseguir prou diners per pagar als traficants de persones que els podrien ajudar a arribar a un altre país europeu. «A Grècia, molts refugiats es troben desprotegits, sense garanties de res», explica el treballador social Tassos Smetopoulos. «Darrere de la misèria, hi ha tot un sistema de grups mafiosos que s'aprofiten de la seva situació per enriquir-se», afegeix.

Zohair Ashoori, un menor afganès de 17 anys, va arribar sol a Grècia després de fer un llarg viatge des del seu país. Quan ja estava a Atenes, li van robar la documentació i tots els diners que li quedaven. D'un moment a un altre, Zohair va passar a no ser ningú. Desesperat, va buscar una solució a la seva situació. A la Plaça d'Omonoia va conèixer a un home paquistanès que li va oferir feina a una explotació agrícola. Com que no tenia res, l'adolescent refugiat no s'ho va pensar dues vegades. Poc després, es va adonar que estava patint esclavatge laboral. Treballava més de 14 hores al dia collint cebes, sense tenir descansos. Derrotat, va comunicar que deixava la feina, però el seu cap no ho va acceptar i el va tancar durant una setmana a una habitació de la qual no podia sortir. Quan va aconseguir trucar a la policia per explicar el seu cas, els cossos de seguretat el van alliberar, però el remei va ser pitjor que la malaltia. Tot i ser menor d'edat, la policia grega va engarjolar a l'adolescent gairebé un mes perquè havia treballat il·legalment i no tenia papers. A hores d'ara, Zohair té regularitzada la seva situació, viu a un centre d'acollida de menors i està fent els tràmits per obtenir el dret d'asil a Grècia. Si hagués tingut l'oportunitat, el noi potser s'hauria plantejat anar a l'Estat espanyol, però la comunitat refugiada de l'Afganistan no té garantida l'acollida a cap país europeu i tampoc està inclosa al programa de reubicació de la UE.

Parc de Pedion tou Areos, al centre d'Atenes, un dels punts principals de prostitució de menors refugiats i de venda de drogues a la ciutat Foto: Haris Maroudas

En el sistema per demanar protecció internacional, les nouvingudes d'Afganistan es troben molt perjudicades. «Els refugiats de Síria i Eritrea no estan sotmesos a avaluacions individuals i són considerats refugiats en el seu conjunt», explica l'advocada Shala Gafary. «Amb els sol·licitants d'asil d'altres nacionalitats, però, es fila més prim i han de demostrar que la seva vida corre perill», afegeix la lletrada. No obstant, «els afganesos que fugen d'un context generalitzat de violència ho tenen molt difícil per demostrar que són perseguits», lamenta Gafary, que ha treballat a Grècia en tasques d'assessorament legal a persones refugiades.

Darrere de la gent de Síria, les persones afganeses són el segon col·lectiu més nombrós de demandants d'asil que hi ha a Europa. Des del 2015, més de 200.000 refugiats d'Afganistan han arribat al continent per sol·licitar refugi. Fa més de quatre dècades que el país asiàtic es troba immers en una voràgine de guerres, però les institucions europees consideren que això no és un motiu suficient per fer que tota la ciutadania afganesa acumulada a Europa pugui obtenir acollida. Mesos enrere, la UE va firmar un acord amb el govern d'Afganistan que preveu la deportació obligatòria de 80.000 afganesos a qui se'ls denegui l'acollida. A Catalunya, però, aquest pacte de la vergonya ha passat desaparcebut. El discurs més generalista en solidaritat amb les persones refugiades ha centralitzat l'atenció en la comunitat de Síria, però ha deixat de banda als sol·licitants d'asil de moltes altres nacionalitats que es troben en una situació d'extrema vulnerabilitat.

La categoria de refugiats, limitada a poques nacionalitats

«A Grècia, les tramitacions d'asil dels sirians s'acceleren sota el criteri que compleixen tots els estàndards per rebre protecció», comenta Shala Gafary. «Les peticions de refugi de la gent de Síria van per la via ràpida amb l'objectiu d'estalviar temps», un procediment que s'adopta amb la mateixa rapidesa pels sol·licitants d'asil d'altres sis nacionalitats, però en el sentit oposat. «Les resolucions de les persones procedents del Pakistan, Bangladesh, Sri Lanka, Algèria, Marroc o Tunísia es tramiten ràpidament perquè la majoria no compleix amb els requisits legals per obtenir refugi. Així es pot agilitzar la seva deportació», denuncia Gafary.

L'ombra de l'expulsió ronda entorn a milers de peticionaris de protecció internacional que procedeixen de l'Àsia, el Magreb o l'Àfrica subsahariana. Malik Zaheer és un dels molts ciutadans de Pakistan que lluita per obtenir refugi a Grècia. Està allotjat a l'Hotel City Plaza, un edifici okupat pels moviments socials d'Atenes que allotja a 400 refugiades. A l'immoble, modern i en bones condicions, la canalla hi juga arreu, cada família té una habitació i també s'han habilitat espais per a persones en situació de risc i vulnerabilitat. Aquest és el cas de Malik, malalt d'una diabetis d'alt nivell. Anteriorment, segons explica, la policia grega el va empresonar durant sis mesos perquè el seu permís de residència al país hel·lè havia caducat. Quan va ser alliberat, va iniciar els tràmits d'asil a Grècia sota justificació mèdica i a hores d'ara espera la resolució de la seva petició. Tanmateix, no les té totes: l'Estat grec rebutja la majoria de sol·licituds de protecció internacional de la gent del Pakistan sota el pretext que el seu país no està en guerra. «Si Grècia denega la meva demanda d'acollida, la meva vida estarà en perill», comenta Malik, que va fugir del Pakistan després de l'assassinat del seu pare i del seu germà.

Refugiats joves juguen a futbol al camp d'Elaionas. La gent busca qualsevol activitat per matar el temps
Foto: Joan Mas

Igual que en Malik, per a moltes refugiades, el procés fins a la resolució definitiva de la seva tramitació d'asil és un camí interminable que està ple d'esculls: la burocràcia grega és caòtica i els tràmits són confusos. En tot el camí, l'angoixa i la incertesa remou per dins a molts sol·licitants d'asil. Elaionas, a prop del centre d'Atenes, és un dels camps de refugiats on els nervis estan a flor de pell. Obert des de l'agost de 2015 per gestionar l'arribada massiva de persones refugiades, al recinte hi viuen 1.500 peticionaris de protecció internacional de més d'una vintena de nacionalitats diferents que estan repartits en files de barracons metàl·lics. Tanmateix, la permanència a Europa de molts dels residents penja d'un fil. «Fins ara, l'Estat grec ha rebutjat la majoria de peticions de refugi de la gent que som de l'Àfrica subsahariana», explica un noi de Costa d'Ivori que prefereix no revelar la seva identitat perquè es troba en una situació legal molt incerta.

Al camp d'Elaionas, la majoria de residents es coneixen bé. Progressivament, les refugiades sirianes marxen, però la resta romanen al recinte sense gaire expectatives de canvi. Tot sovint, també arriba gent nova. Tokó, originari del Camerún, es va instal·lar a Elaionas fa poques setmanes. El desembre va fugir del seu país després d'una revolta a la regió de Bamenda, on treballava com a enginyer elèctric. La rebel·lió es va desencadenar arran de la discriminació que pateix la comunitat angloparlant de la zona, reprimida durament per l'exèrcit del president Paul Biya, que governa el país de manera autoritària des de 1982. Tokó, segons comenta, tot i no participar en l'aixecament, va ser acusat per la policia d'haver-ne pres part. «Al Camerún, si t'acusen d'oposar-te al règim, la teva capacitat per defensar-te davant de la justícia és nul·la», lamenta el refugiat. «Paul Biya no respecta la presumpció d'innocència ni els drets humans: vaig haver de fugir perquè no tenia alternativa», afegeix. Com la majoria de refugiades que viuen a Elaionas, Tokó només té l'opció de sol·licitar asil a Grècia sota el risc que li deneguin. Preocupat, intenta buscar solucions al seu encallament i valora totes les possibilitats. «Quin és el panorama pels refugiats a Espanya?», pregunta amb interès. Tanmateix, després d'escoltar la resposta, es desanima. Tokó, com centenars de milers de persones, és de les refugiades que mai no arribaran (per vies legals).